

ПРОГРАМА
розвитку кафедри екології та зоології
ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
на 2025-2030 рр.

1. Основні положення

Кафедра екології та зоології є базовим структурним підрозділом Університету, що забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців за першим (бакалаврським), другим (магістерським) та третім (освітньо-науковим) рівнями вищої освіти за спеціальностями Е2 (101) «Екологія» та Е1 (091) «Біологія та біохімія». Кафедру екології та охорони навколишнього середовища було створено на початку 2011 р. (наказ №112-32 від 23.02.2011 р.). Відповідно до ухвали Вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 5 грудня 2016 року відбулося її об'єднання з кафедрою зоології. Проте історію кафедри екології можна відраховувати з 1944 року, коли на базі кафедри зоології було організовано першу екологічну кафедру на теренах СРСР – кафедру екології та біогеографії, яка проіснувала до 1950 року. Таким чином, історично, екологічний напрямок в університеті був завжди пов'язаний із біологічним факультетом та кафедрою зоології. Тому на кафедрі екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» реалізується концепція наскрізної екологічної освіти: від базового – до освітньо-наукового рівня підготовки випускників за біоекологічним напрямом, забезпечується природнича загальноосвітня складова на неспеціалізованих факультетах та створюються нові навчальні дисципліни на рівні світових стандартів. Практична складова формування у випускників професійних компетентностей впроваджується у навчальний процес шляхом обов'язкового залучення студентів до наукової та/або еколого-просвітницької діяльності.

У період дії воєнного стану та у післявоєнний період відбудови економіки України екологічні проблеми виходять на перший план оцінки шкоди довкіллю та природним ресурсам України, що потребують негайного розв'язання. Тому концепція розвитку кафедри екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» передбачає залучення колективу науково-педагогічних працівників та здобувачів кафедри до безпосереднього розв'язання екологічних проблем, що виникли внаслідок повномасштабної агресії з боку російської федерації. Разом з тим буде забезпечено збереження наукового потенціалу та викладацьких спроможностей кафедри, стабільність контингенту студентів та всебічна підтримка ініціатив науково-педагогічних працівників кафедри у сфері охорони навколишнього середовища, збереження тваринних ресурсів екосистем України та підвищення статусу Київського національного університету імені Тараса Шевченка як природоохоронної установи.

Стратегічною метою розвитку кафедри є: стабільне функціонування кафедри як базової навчально-дослідницької структури та провідного структурного підрозділу університету за спеціальністю E2 (101) «Екологія» та E1 (091) «Біологія та біохімія» за спеціалізацією зоологія у змінних умовах воєнного стану та у післявоєнний період.

Діяльність кафедри здійснюється згідно зі Статутом Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Стратегічним планом розвитку Університету на період 2018-2025 рр., Положення про Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка та нормативних документів чинного законодавства України.

2. Основні напрями діяльності кафедри

Основними напрямами роботи кафедри екології та зоології є: навчально-методична, науково-дослідна робота, еколого-просвітницька та природоохоронна діяльність, що нерозривно пов'язані шляхом використання результатів науково-дослідної роботи в освітньому процесі, залучення студентів до наукової та/або еколого-просвітницької роботи, розвитку освітніх, наукових та соціальних зв'язків із всіма стейкхолдерами, поглиблення співпраці з державними органами виконавчої влади та науково-дослідними установами, установами природно-заповідного фонду, громадськими організаціями та промисловими підприємствами, залучення нових можливостей соціальної комунікації для піднесення авторитету Київського університету імені Тараса Шевченка.

Пріоритетними напрямами розвитку кафедри на найближчі 5 років є:

- подальший розвиток та вдосконалення освітніх програм спеціальностей E2 (101) «Екологія» та E1 (091) «Біологія та біохімія» шляхом створення нових навчальних дисциплін та їхніх блоків, у тому числі – міжкафедральних; посилення зоологічного напрямку.

- нерозривне поєднання освітнього процесу і науково-дослідної роботи, використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі;

- розширення напрямків та засобів профорієнтаційної діяльності з метою підтримання конкурентного статусу кафедри, пропаганда та популяризація науки, залучення викладачів кафедри та студентів до організації та проведення еколого-просвітницьких акцій, інститутських олімпіад, наукових шкіл, наукових семінарів, конкурсів наукових робіт;

- підвищення якості та гнучкості освітнього процесу в умовах воєнного стану та у післявоєнний період з метою забезпечення стабільності та безперервності освітнього процесу шляхом впровадження сучасних форм і методів організації навчального процесу, новітніх навчальних технологій, зокрема електронних навчально-методичних комплексів та онлайн-засобів; оптимізація структури дисциплін в розрізі співвідношення теоретичної та практичної підготовки;

- створення концепції та реалізації плану використання всіх можливостей “нових медіа”, засобів масової інформації, мережі громадських організацій з метою посилення присутності кафедри у сучасному медіапросторі з метою активного залучення широкої аудиторії до діяльності кафедри;

- посилення співпраці з державними установами та приватними організаціями в рамках теоретичного та практичного навчання здобувачів з подальшим працевлаштуванням, залучення матеріальної бази таких установ до виконання наукових та прикладних досліджень;

- піднесення авторитету Київського національного університету імені Тараса Шевченка в освітньо-науковому та громадському просторі як провідної природоохоронної наукової установи, у тому числі шляхом посилення присутності кафедри у медіапросторі;

- розвиток міжнародних освітніх і наукових зв'язків шляхом участі у міжнародних проєктах, конференціях, школах, воркшопах; активізація фандрайзингової діяльності; публікація результатів наукової діяльності у рейтингових міжнародних наукових виданнях;

- створення системи заходів щодо підтримки членів кафедральної спільноти ветеранів та учасників бойових дій, діючих військовослужбовців зі складу студентів, викладачів та випускників кафедри; їх залучення до заходів з військово-патріотичного виховання студентства.

3. Вдосконалення та розвиток навчальної та навчально-методичної роботи:

Кафедра є основною і визначальною ланкою навчально-виховного процесу в університеті та несе повну відповідальність за якість освітнього процесу, навчально-виховної і методичної роботи за спеціальностями, конкурентоспроможність випускників, результати науково-дослідної роботи. Кафедра забезпечує природничу складову освітніх програм при викладанні екологічних дисциплін на 10 факультетах та інститутах: радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем, географічному, економічному, філософському, факультеті комп'ютерних наук та кібернетики, інформаційних технологій, психології, соціології, ННІ «Інститут філології», ННІ «Інститут журналістики». Навчально-методична робота на кафедрі передбачає широке використання результатів науково-дослідної роботи науково-педагогічних працівників в освітньому процесі, навчально-виховна робота зі студентами, підтримка та розвиток освітніх, наукових та медійних зв'язків для поглиблення співпраці з науково-дослідними установами України та світу, установами природно-заповідного фонду, громадськістю, промисловими та сільськогосподарськими підприємствами, залучення провідних науковців та фахівців-практиків до освітньо-виховного процесу та розв'язання задач по оцінці шкоди довкіллю та природним ресурсам України внаслідок війни.

Програма розвитку навчально-методичної діяльності на кафедрі передбачає:

- подальший розвиток та вдосконалення освітніх програм за спеціальностями 101 «Екологія» та 091 «Біологія та біохімія» шляхом врахування актуальних питань функціонування держави, економіки, суспільства та довкілля в умовах повномасштабної агресії росії, створення нових навчальних дисциплін та їхніх блоків, у тому числі – міжкафедральних, з урахуванням сучасних освітніх стандартів, світових тенденцій та новітніх досягнень у галузях зоології та екології;

- підвищення якості та гнучкості викладання навчальних дисциплін в умовах воєнного стану та у післявоєнний період з метою забезпечення стабільності та безперервності освітнього процесу шляхом впровадження сучасних форм і методів організації навчального процесу, новітніх навчальних технологій, зокрема електронних навчально-методичних комплексів; оптимізація структури дисциплін в розрізі співвідношення теоретичної та практичної підготовки;

- розширення напрямків профорієнтаційної діяльності по залученню талановитої молоді з метою підтримання конкурентного статусу кафедри та інституту, популяризація науки, залучення викладачів кафедри та студентів до еколого-просвітницьких акцій, олімпіад, наукових семінарів, конкурсів наукових робіт; створення медіаплатформи для студентів інших факультетів для обговорення проблемних питань екології;

- піднесення авторитету Київського національного університету імені Тараса Шевченка у міжнародному освітньо-науковому просторі за рахунок активної участі колективу кафедри у професійних форумах та спілках, соціальних мережах та медіаресурсах щодо вирішення питань змісту, методології та методики викладання екології та біології, наукових аспектах повоєнного відновлення економіки України, розвитку міжнародних освітніх і наукових зв'язків, підвищення активності академічної мобільності здобувачів та науково-педагогічних працівників кафедри.

4. Вдосконалення та розвиток науково-дослідної роботи:

Наукова діяльність є обов'язковою складовою освітнього процесу на кафедрі. Проведення наукових досліджень є основним механізмом забезпечення сучасного світового рівня викладання дисциплін, набуття фахових компетентностей випускниками. Залучення студентів до наукового процесу дозволяє передавати знання, навички та уміння безпосередньо від дослідника до здобувача. Екологічні дослідження характеризуються різноплановістю та інтегральним характером, вони об'єднують методи та об'єкти біології, природничих наук, аналітичні підходи математики, філософії, психології, соціології та медіа. В результаті це дозволяє кожному досліднику знайти свою наукову «нішу» і успішно реалізувати свої здібності. Для досягнення поставленої мети передбачено:

– організація та підтримка функціонування лабораторної бази кафедри для проведення біоіндикаційних, екотоксикологічних та фауністичних досліджень з метою оцінки шкоди довкіллю, зокрема внаслідок впливу ведення бойових дій;

– активне залучення студентів до проведення наукових досліджень, популяризація науки як універсальної методології будь-якої професійної діяльності та перспективного напрямку побудови кар'єри;

– збереження високої ефективності діяльності аспірантури за ОНП «Екологія», активізація роботи набору здобувачів за зоологічним напрямком ОНП «Біологія»;

– участь колективу кафедри у виконанні прикладних наукових досліджень та наукових експертизах щодо оцінки впливу на довкілля та встановлення адекватної оцінки шкоди внаслідок повномасштабного вторгнення рф;

– підвищення публікаційної активності співробітників кафедри у міжнародних фахових наукових виданнях з метою висвітлення екологічних наслідків збройної агресії росії для довкілля.

5. Еколого-просвітницька та природоохоронна діяльність

Громадська думка у демократичному суспільстві є потужною рушійною силою, що впливає на перебіг усіх соціальних процесів. Одна з пріоритетних тем уваги суспільства – екологічні проблеми довкілля, що виникли або загострилися внаслідок ведення бойових під час повномасштабного вторгнення рф. Колектив кафедри постійно бере участь в обговоренні таких актуальних проблем – проводиться наукова експертиза та висловлюється фахова думка на телебаченні, радіо, соціальних мережах, члени кафедри виступають організаторами екологічних наукових та культурно-масових заходів, співпрацюють з міжнародними екологічними фондами. Для підвищення своєї ефективності діяльність у цьому напрямку повинна носити системний характер і бути об'єднана у межах цілісної стратегії. Платформою (або агрегатором) такого об'єднання може виступати сайт кафедри, де буде відображено всі поточні аспекти діяльності кафедри. Зокрема пріоритетними є такі напрями громадської діяльності кафедри:

– використання засобів всіх можливостей медіапростору, засобів масової інформації, соціальних мереж, громадських організацій та активістів з метою донесення науково-експертних оцінок та формування громадської думки щодо екологічних наслідків повномасштабної агресії росії;

– залучення студентства до еколого-просвітницької діяльності та громадської природоохоронної роботи через активізацію співпраці з екологічними організаціями щодо висвітлення наслідків впливу воєнних дій та збройної агресії росії для довкілля України та біосфери в цілому;

– участь колективу кафедри у заходах по вивченню біорізноманіття екосистем України, забезпеченню охорони тварин у природному середовищі та захисту тварин від жорстокого поводження.

6. Формування контингенту студентів

Збереження контингенту студентів та стабільність наборів на 1 курс є пріоритетними задачами кафедри. Станом на жовтень 2025 р. загальна кількість студентів на кафедрі становить 106 осіб, з яких 71 навчаються за спеціальністю Е2 (101) «Екологія», та 35 – за спеціалізацією «зоологія» спеціальності Е1 (091) «Біологія та біохімія». Показники наборів до бакалаврату/магістратури спеціальності 101 «Екологія» за останні 5 років демонструють тенденцію до зниження з ознаками стабілізації: 2021-2022 – 22/10 ос.; 2022-2023 – 15/9 ос.; 2023-2024 – 15/8 ос. 2024-2025 – 21/6.; 2025-2026 – 14/8. Основним напрямком профорієнтаційної роботи є врахування актуальності проблем довкілля в умовах війни та необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів для їх вирішення. Також буде запроваджено індивідуальний підхід до залучення талановитої молоді через участь викладачів у підготовці наукових робіт школярів через систему Малої академії наук України, роботи міських, обласних та всеукраїнських конкурсів наукових робіт, використання соціальних мереж та медіапростору з висвітлення діяльності кафедри. Заплановано участь у розробці модельних програм з курсу “Біологія та екологія” середньої профільної школи (10-12 класи) та створенні навчально-методичного забезпечення до них з метою підвищення рівня екологічної освіти учнів у рамках реалізації концепції Нової української школи, що дозволить посилити позиції кафедри при проведенні профорієнтаційної роботи зі шкільною молоддю.

7. Підвищення рівня підготовки професорсько-викладацького складу

Стабільне функціонування кафедри та виконання поставлених завдань програми перспективного розвитку можливе лише за наявності сталого колективу науково-педагогічних працівників та навчальної лабораторії. Станом на травень 2024 р. на кафедрі екології та зоології працює 13 науково-педагогічних працівників, з них: 3 доктори біологічних наук, професори, 8 кандидатів наук (4 доценти та 4 асистенти), 2 асистенти без наукового ступеня. Активно залучаються до викладацької діяльності аспіранти. Відбувається оновлення професорсько-викладацького складу за рахунок успішного функціонування аспірантури, що виступає кадровим резервом кафедри.

Кафедра має стабільне педагогічне навантаження, що незважаючи на скорочення контингенту студентів та складу викладачів, залишається на сталому рівні: 2023-2024 н.р. – 6983 год., з них аудиторних – 4752 год., середнє аудиторне на викладача 337 год.; 2024-2025 н.р. - 6140 год., з них аудиторних – 4511 год., середнє аудиторне на викладача 347 год.; 2025-2026 н.р. - 6532 год., з них аудиторних – 5050 год., середнє аудиторне на викладача 358 год.

Кафедра активно планує і в майбутньому сприяти неформальному цільовому підвищенню кваліфікації викладачів, залучати молодих фахівців, у тому числі аспірантів, до навчального процесу, підвищувати результативність

аспірантури, посилення контролю за підготовкою навчально-методичних видань за дисциплінами, що викладаються кафедрою .

8. Основні умови успішного здійснення програми

Успішна реалізація програми розвитку кафедри екології та зоології можливе за наступних умов:

- стабільність воєнно-політичної та економічної ситуації в Україні на тлі повномасштабного вторгнення РФ та активного ведення бойових дій, в тому числі обстрілів цивільного населення та інфраструктурних об'єктів;
- активна участь всіх членів колективу кафедри – науково-педагогічних працівників, навчальної лабораторії, аспірантів та студентів в забезпеченні неперервності освітнього процесу, поліпшенні освітньої, наукової та громадської роботи кафедри;
- впровадження прогресивного вітчизняного та світового досвіду організації навчально-методичної, науково-дослідної роботи та еколого-просвітницької діяльності, забезпечення їх адаптованості та гнучкості в умовах воєнного стану та повномасштабної війни з росією;
- реалізація ефективної кадрової політики на кафедрі, заохочення ініціативи та примус до виконавської дисципліни членів колективу, нульова толерантність до байдужості та безвідповідального ставлення до покладених обов'язків, у тому числі – таких, які виконуються на громадських засадах;
- залученні до роботи кафедри провідних вітчизняних та закордонних науковців, фахівців-практиків, громадських активістів та волонтерів;
- забезпечення підтримки ініціатив кафедри адміністрацією ННЦ «Інститут біології та медицини» та адміністрацією університету;
- наявність стабільного фінансування.

План розвитку кафедри екології та зоології ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготував доцент кафедри екології та зоології, кандидат біологічних наук, доцент Подобайло Анатолій Віталійович.

Обговорено та прийнято за основу рішенням кафедри екології та зоології (витяг із протоколу засідання кафедри №6 від 17 листопада 2025 р.)

Доцент кафедри екології та зоології
кандидат біологічних наук, доцент

Анатолій ПОДОБАЙЛО

Директор
ННЦ «Інститут біології та медицини»
доктор біологічних наук, професор

Дмитро ЛУКАШОВ